

Tóbiás László: Szakmai életutak az ifjúsági munkában: Katona Mária

Ifjúsági munkások szakmai életútját bemutató interjúorozatunk harmadik darabja Katona Máriával készült, aki Békéscsabán és Debrecenben dolgozott ifjúsági munkásként. Közművelődési diplomával lépett a szakmába 1980-ban. Első két munkahelyén KISZ-klubot vezetett, bár ő maga már a főiskolán kilépett a Kommunista Ifjúsági Szövetségből. A Kossuth Egyetem Közművelődési Titkárságán végzett munkájából már nem a művelődésszervezést, hanem a közösségek támogatását látja elsődlegesnek. Már első munkahelyén kapcsolatba lépett a közösség-szervezők körével. Élete két szakaszában is formálója volt az ifjúságpolitikának. Előbb a rendszerváltást megelőző években, amikor a megyei tanács ifjúsági osztálya két munkatársa egyikeként részese volt az ifjúsággal kapcsolatos állami szerepek keresésének, megyei nemzetközi kapcsolatok megteremtésének. Másodszor pedig 2000–2013 között, amikor az Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda vezetőjeként a Regionális Ifjúsági Tanács titkáráként is dolgozott, javaslattevői és megvalósítói feladatkörökkel. Mindkét esetben központi költségvetési forrás adott játékkeret. Katona Máriának szerepe volt abban, hogy a régióban egyedi kezdeményezések is megvalósultak. Amikor 2013-ban felszámolták a regionális ifjúsági szolgáltató irodákat, a Nemzeti Művelődési Intézet megyei módszertani munkatársa lett. A segítő szakmák indulása idején tagja volt a humán szolgáltatások megteremtésén dolgozó körnek, de soha nem gondolta, hogy a szociális munkára cserélné az ifjúsági munkát.

Kulcsszavak: Mezon Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda, Mobilitás Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda, Mobilitás Könyvek, Látóutak, Vincze Béla

Katona Mária 1956-ban született Szeghalmon, két fiúgyermek után. Édesapjuk vasúti állomásfőnök volt, édesanyjuk a gyerekekkel töltött évek után adminisztrátorként dolgozott. Kevéssel Katona Mária születése után édesapjukat Komádiba helyezték, 9 évet éltek az ottani állomásépületben, amit 3 kilométer és a Sebes-Körös választ el a falutól. Korlátok és feltételek nélküli gyerekkort élhettek meg. A kendergyári lakótelep lakói előtt színházi előadással produkáltak magukat, az állatvásárba messziről érkezőknek ivóvizet árultak. Úgy látja, gyermekkorra meghatározó élményei kreativitását, szervezőképességét, munkában való igényességét alapozták meg. Szeghalomban érettségizett a Péter András által alapított, az utódok által róla elnevezett gimnáziumban. A gyermektelen földbirtokos a vagyont Sárret gyerekeinek iskoláztatására rendelte, és ezzel programot adott nem csak a tanároknak, de a diákoknak is. A gimnázium jó hírneve és szellemisége a már végzett diákokban erős kötődést alakított ki volt alma materük iránt. A Debrecenbe származott egykori gimnazisták is megalapították a Szeghalmi Öregdiákok Egyesületét, melyben, Katona Mária is aktívan részt vett. Egykori osztályfőnöke egy érettségi találkozón idézte fel a róla szóló jellemzésből, hogy kritikus gondolkodású, jó kezdeményező- és szervezőképességgel rendelkezik. Kétszer futott neki a régész szaknak, választását motiválta, hogy naponta elbiciklizett Vésztő-Mágorra az ásatásokhoz, meg hogy inkább akart tárgyakkal foglalkozni, mint emberekkel. A második sikertelen felvételi – és egyfajta üvegplafon felismerése – után a korban gyakori taktikát választotta: valami felsőoktatást elkezdni, majd átjelentkezni a vágyott szakra. Az Egri Ho Si

Minh Tanárképző Főiskola tizenöt fős történelem-népművelés szakpárja és két oktató rabul ejtette. Köpf László tanszékvezető és Pápay Zsuzsa szociológus számára fontos volt, hogy milyen emberekké és szakemberekké válnak majd hallgatóik. Egy korábban végzett diák, Müller Károly vezetésével már működött a főiskola pinceklubja, és a hallgatók ott szereztek gyakorlatot a diáktársaknak és a városnak szervezve programokat. Ezt ugyan nem tartja magának a szakmának Katona Mária, de elengedhetetlen tudást szereztek önkéntes munkájukkal választott szakmájukhoz. Az 1980-ban megszerzett első diplomától egyenesnek tartja az útját az ifjúsági munka területén. Úgy látja, az élet elakadások és jelentősebb küzdelmek nélkül adott újabb lehetőségeket, amikor ő úgy érezte, hogy már nem tud továbblépni, fejlődni, ahol éppen van. Mindig kínálkozott az ifjúsági munkában új lehetőség számára. Az ifjúsági munkában töltött 35 évet nem élte meg munkának, hanem küldetésnek érezte, amiben jól érezte magát. Békéscsabán az ipari szövetségek jó nevű Gyopár klubja vezetését vette át. Igyekezett szövetséget kötni a régi tagokkal, és teret nyitni a még fiatalabbaknak, és saját elképzeléseit is megvalósítani. A fenntartó szemet hunyt felette, hogy már nem csak a dolgozóinak szólt a klub. Bevonzotta látogatóként a helyi értelmiséget, művészeket is, értékes programokat kínálva számukra is, mint közönségnek. Ekkor jelent meg munkájában az a célkitűzés, hogy el kell varázsolni a megcélzott közönséget azzal, amit kínál, és ahogyan, így szülessenek maradandó élmények. A középiskolások háromszoros teltházakkal igazolták vissza a munkáját. Cseh Tamás, Hobó és a Mozgó Világ estjei nyomán kezdhették megfigyelni, amit egészen a rendszerváltásig folytathattak.

'84. március 15. óta él Debrecenben. Az építőipari vállalat ifjúsági klubját vezetve sokat tanult arról, hogy a fiatalok szükségletei nem is olyan nagyon különböznek az iskolázottság szerint. 1985-től az egyetem közművelődési titkárságán szervezett rendezvényeket, amiknek az egyetem és a város közelítése is célja volt, de szakmai életútjában azért látja ezt az állomást meghatározónak, mert már nem az volt a fontos, hogy eseményeket hozzon létre, hanem a fiatalok szerveződéseinek, közösségeinek a támogatása. Az önszerveződések közül a Szép klub tevékenységei voltak a legkarakteresebbek. Az azt létrehozó, két meghatározó taggal, Halász Jánossal, Jantyk Zsolttal évtizedekkel később is volt erős bizalomra, egymás tiszteletére alapuló szakmai kapcsolata.

1987-ben az Állami Ifjúsági és Sporthivatal megalakításakor, annak megyei leképezéseként, bővítették a megyei tanács sportosztályát ifjúsági feladatkörrel, aminek mibenlétéről senkinek sem volt elképzelése, így Csontos János osztályvezetővel maguk találhatták ki a tevékenységeiket. A módszertani és a nemzetközi ifjúsági munka, a tapasztalatcserék akkor kerültek Katona Mária érdeklődése homlokterébe. Gyakran hivatkozta, hogy mennyit tanult az akkor született kapcsolatok révén Wootsch Pétertől és Kovács Erzsébettől. Az egyik legjobb, legőszintébb fejlesztő eszközüknek a letétiszámla-rendszert tartja, tisztább volt, mint a későbbi pályázati rendszerek. A pályázók között ismerte meg Vincze Bélát, akivel összekapcsolódott szakmai pályájuk, többször dolgoztak is együtt. Egy Katona Mária által szervezett ausztriai tapasztalatcserén talált rá a Rocksuli ötletére Vincze Béla, aki meg az általa vezetett Mezon Ifjúsági Információs és Tanácsadó Irodába hívta Katona Máriát 1990-ben, és tőle vette át a vezetést 1993-ban. Abban az időben szervezett a Humán Fejlesztők Kollégiuma holland trénerrel egy karakterelméletre épülő tréninget debreceni segítő szakembereknek, ami mások mellett Katona Mária számára is meghatározó élmény volt, önismeretéhez is, a terhek

letételéhez is. Elfogadta, hogy vezetőként a saját karakterét kiegészítő karaktereket kell választani munkatársnak. A Kossuth Egyetemen 1988-ban közművelődési előadó egyetemi diplomát, 2000-ben mentálhigiénés szakember végzettséget szerzett. 2000-ben Vincze Béla is biztatta, hogy pályázza meg a Mobilitás Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda vezetését. Földi Lászlót, a Mobilitás vezetőjét ma is nagyrabecsüléssel és szeretettel hivatkozta, ahogy Kátai Gábor hálózati igazgatót is. Katona Mária a Mobilitás Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda vezetőjeként ellátta az Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Tanács titkári feladatait is. A tanács elnöke Halász János volt, már politikusi pályája részeként. Így 2000-től közösen formáltak a regionális ifjúságpolitikát.

2013. március 1-vel szüntették meg a Mobilitást, Katona Mária 2013. március 15-re még miniszteri dicséret oklevelet kapott munkája elismeréseként, de már munkanélküliként. Azóta nem foglalkozik különösebben ifjúsági munkával, a nemzetközi ifjúsági munkával foglalkozó honlapokra is csak ritkán tekint rá, néha Wootsch Péter blogját olvassa. Pár hónap munkanélküliség után lett módszertani munkatársa a Nemzeti Művelődési Intézet Szabolcs, majd Hajdú-Bihar megyei irodájának, ahol Jantyik Zsolttal volt közös programjuk. 2018 őszén nyugdíjba vonult, de az intézet kötelekeiben maradva félállásban egy pályázati program szakmai vezetője. Ma már nem aktív társadalmi szervezetekben. Úgy mondja, elhagyta azokat, amikor úgy érezte, már nem fejlődik a szervezet, nem futja azt a pályát, amire hivatott lehetne, és amiért ő tagként kötelezettségeket vállalt. De ha szükséges, nagyon szívesen ad tanácsot, ötletet. Úgy gondolja, az ifjúsági munka eredményességében a személyiségnek van meghatározó súlya, sokkal inkább, mint a közegnek.

„1980-ban végeztem a főiskolán, onnan kezdve egyenes az utam az ifjúsági munkában. Nem nagyon voltak elakadások, sőt, egyáltalán nem. Úgy éltem meg, hogy mindig sikerült feljebb lépni az ifjúsági munka karrierpályáján. Az élet hozta, nem én küzdöttem érte. Valahogy mindig úgy történt velem, hogy amit éppen csináltam, abban eljutottam a munkatársaimmal arra a szintre, ahol már nem nagyon lehetett a lécezt magasabbra tenni. Ami az egyik munkámban izgatott, hogy mi történik a fiatallal, a másik munkámban megtaláltam rá a választ, sőt lehetőségem volt arra, hogy további lehetőséget kínáljak személyes életútjuk alakulásához. 35 évem van az ifjúsági munkában és nem volt kitérő. Egy nagy kegy az élettől, hogy tényleg azt csináltam, amit szerettem.

Békéscsabán volt az első munkahelyem, az ipari szövetkezetek Gyopár klubjában. 4 évem volt ebben az ifjúsági klubban. A közművelődésben és az ifjúsági munkában is jó nevű kollégától vettem át a klubot. Azt gondoltam, ha sikerességében meg szeretném tartani a klubot, az csak úgy megy, hogy szövetséget kötök a régi tagokkal, de ők közben kiöregszenek majd, ezért újabbnál újabb fiatalokat kell bevonni a munkába. A fenntartó valamilyen ok miatt szemet hunyt felette, hogy ezek már nem az ipari szövetkezetek munkásfiataljai voltak, bár az volt az alapállás, hogy azért van ez a klub, hogy a munkásfiatalok szórakozását és művelődését szolgálja. A városban élő fiatalok szívesen jöttek, akár művészek is, nem előadni, hanem hogy részesei legyenek a programnak, amit klubvezetőként kínáltam. Azt mondták, azért jó ide lejönni, mert itt mindig olyanok történnek, amilyenek ebben a városban még soha. Ennek egy titka volt, szerintem, a tudatos értékközvetítésen túl, ami a munkámnak fontos eleme azóta is: teremtsük meg a csodát az adott pillanatban. Ha ehhez az kell, hogy elvarázsoljuk a teret, vagy

az embereket, hát akkor azt tegyük! 1982-ben volt nálunk a Calcutta trió, a földön ülve zenéltek. Leültettük a közönséget is a földre, párnákra, indiai teát adtunk és a háttérbe az indiai kultúrát bemutató diakepeket vetítettünk az előadás alatt. Az itt és most meghatározó élményét nyújtotta az este. Máig ható maradandó élmények. Azt gondolom, sikerült sokszor varázslatokat elérnem és ennek fontosságát a mindenkori kollégáimnak is átadni. Nagyon fogékonyak voltak a békéscsabai középiskolások erre, és köszönöm nekik, hogy visszaigazolással ez a szemlélet tartóssá válhatott munkám során. Általában a befogadóképesség háromszorosát haladta meg a közönség létszáma. Féltünk, hogy jön a rendőrség vagy a tűzoltóság, és azt mondja, ennyi ember nem tartózkodhat itt. Nyilván ebben a szakaszában az életemnek az volt a domináns, hogy meghatározó művészegyenységek jelenjenek meg a klubomban, és hasson a fiatalokra pusztán létük, világról alkotott nézetük. Ha meghívtuk Hobót vagy Cseh Tamást, másokat, akkor biztosan sok néző volt, és amikor elmentek a fellépők, akkor a klubban feldolgoztuk, hogy milyen üzeneteket hagytak itt. Ettől lett közösség, nem csak rendezvényre járó emberek sokasága ez a százvalahány emberke.

Az ott töltött időm második felében tudatosan érdekelt a közösséggé válás folyamata, hogy, mit is lehet, kell tenni annak érdekében, hogy igazi közösség legyen. Így kerültem kapcsolatba Vercseg Ilona közösségfejlesztővel, aki elindított egy izgalmas vetélkedőt, amiben a Gyopár klub is részt vett. Levélben kapott feladatokat kellett elvégeznünk, melyek nagy része önismereti volt. Könnyebb volt játékos estét rendeznem, mert versenyeztünk közben. Volt olyan feladat is, hogy tervezzük meg, ha más városokból meghívnanánk egy ifjúsági közösséget, mit ajánlanánk, mit főznénk nekik, hogyan épülne fel az egész napos program. Engem a felelősség átruházásában segített, a klubtagoknak meg a demokráciatanulás egyik - lehet, első - iskolája volt ez. Ebben is benne volt, hogy valami különös, a mindennapin túli szülessen.

Odajutottunk, hogy cikkeket írtak rólunk, én kiváló ifjúságiklub-vezetői kitüntetést kaptam, rengeteg kapcsolatra tettünk szert országszerte. Az utolsó évre enyhült a politika, de figyelték, hogy miért járnak ebbe az ifjúsági klubba ennyien. Velünk szemben volt a pártbizottság, nem messze meg a rendőrség. Ha Cseh Tamás megjelent, biztos ott volt a rendőrautó. Elindítottuk a Mozgó Világ esteket, az akkoriban már eléggé jó periodika volt, fiatal, tehetséges írókkal, akik másként gondolkodtak a rendszerről, találkozhattak velük a fiataljaink. Ez egyre inkább szemet szúrt. Kicsit meghurcoltak. Akkortól kezdve – azt hiszem – meg is figyelték.

Négy év után, '84. március 15-én, eljöttem Békéscsabáról, új hazát választottam, így kerültem Debrecenbe, ifjúsági klubos kapcsolataim révén. A Hajdú-Bihar Megyei Állami Építőipari Vállalat Ifjúsági klubjának a vezetője lettem. Akik a klubban már otthon érezték magukat, keményebb szabolcsi és Hajdú-Bihar megyei építőipari munkásfiatalok voltak, alacsony iskolázottsággal. Ma azt mondanám, nem fontos szempont az ifjúsági munkában az iskolázottság. Nincs olyan embercsoport, akihez ne találnanánk meg az utat. Ott az utam első lépésben az ultizással kezdődött. Meglepődtek, hogy tudok ultizni, jó szövetséget tudtam kialakítani velük. Olyannyira, hogy – amit az ember ritkán ér el – megnyíltak és még azt is elmondták, amit másoknak nem igazán. Beszéltek az életükről, terveikről, vágyaikról. Kifejezték, mit szeretnének. Azt is elmondták őszintén, hogy nekik lányokkal nehéz ismerkedniük, mert itt élnek ebben a városban, a munkásszállón. Így találnom kellett olyan közösségeket, ahová többnyire lányok jártak. Meghívtuk őket a klubestjeinkre, s számtalan

olyan alkalmat teremtettünk, amikor ismerkedhettek, de akár a produkcióikat is bemutathatták. Azért volt számomra ez lényeges, mert rájöttem, nem az a fontos, hogy hírességek lépjenek fel a klubunkban, hanem az, hogy a fiataljaink képessé váljanak arra, hogy megnyíljanak, előadjanak bármit is, beszéljenek arról, ami őket foglalkoztatja, legyenek akár a legmélyebb vágyaik, legyenek tevékeny résztvevői a folyamatoknak. Kitaláltuk a fiatalokkal, hogy legyen egy bál, amit mi rendezünk és más korosztályokat is meghívunk, sőt az építőipar vezetőit is. Nagy kihívás volt, hogy a szocreálos ebédlőből hogyan lehet báltermet csinálni, és hogy azt is elérjem, hogy a klubtagok öltönyben, nyakkendőben jelenjenek meg. És végigcsinálni, hogy virág, szép terítő legyen az asztalokon, dekorációk, hogy ne látszódjon, hogy ez egy szocreál ebédlő. Közösen sikerült valamit létrehozni egy napra, amire ők is azt mondhatták: ez nem olyan volt, mint a többi nap. Ebben rengeteg munkája volt a munkásszálló fiataljainak, és szerintem tanultak is belőle valamit, mint ahogy én is. Persze nem tudtak viselkedni, és jöttek a rendőrök. Nekem fontos volt ott is, hogy ne tegyék tönkre a munkámat. A fenntartó meg csak azt látta, hogy összetörték a wc-kagylót, ellopták a csapat, lehányták a wc-t. Úgy éreztem, hogy ez a munka fontos, szívesen csinálom. Amíg nem tudtam elérni, hogy ők takarítsanak ki a klubest után, addig én mindig hajnalban, a takarítónő előtt, felkeltem és kitakarítottam a wc-t. Nem derogált. Azt gondoltam, hogy megéri. Különben bezárták volna a klubot. Nagyon komoly emberi kapcsolatokat tudtam kialakítani azokkal a fiatalokkal, a mai napig is szívesen gondolok rájuk. A klubnak a KISZ volt a fenntartója, és a vállalati KISZ-titkár volt az én főnököm. Nem nagyon tudtunk kijönni, mások voltak a szempontjaink, az értékeink. Az nem volt érdekes, hogy én KISZ-tag vagyok-e, nem jelentett előrelépést. Én még a főiskolán kiléptem, az volt a nehezebb, mert meg kellett indokolni, hogy miért. Pár szóbeli figyelmeztetést kaptam itt is. Kevesebb, mint két évig dolgoztam a munkásszálló ifjúsági klubjában. Akit helyettesítettem, visszajött a gyesről.

Egy új közösségbe kerültem '85-ben, a Kossuth Egyetem Közművelődési Titkárságára, ifjúsági klubvezetőnek, nagyon izgalmas területre. Mondhatnám azt is, hogy milyen nagyszerű előadásokat szerveztem meg az egyetem aulájában, de nem ez volt a legfontosabb. És nem is az, hogy a Simonyi úti klubhelyiség heti programozása is feladatomból volt. Amikor odakerültem, a legnagyobb probléma az egyetem és a város egymástól való elszigeteltsége volt. Kicsit azt is várták tőlem, hogy próbáljam meg segíteni a közeledést. Ezt különleges előadásokkal el lehetett érni, de nem a rendezvények szervezésében találtam meg igazán magamat, amelyeken a fiatalok is csak a közönség szerepét töltötték be, hanem a tényleges klubvezetői munkában az egyetemistákkal. Úgy láttam, akármilyen képzésre járnak is, képesek megszervezni a saját világukat, és én, mint klubvezető, abban tudom segíteni őket, hogy teret adjak az önszerveződésüknek. E törekvésemben találtam rá a Szép klubra, melyet Jantyik Zsolt és Halász János fémjelzett, mint egyetemi hallgatók, de tagjai voltak még Zsolt testvére, Jantyik Csaba, Jámbor Józsi (aki ma a Csokonai Színház színésze) vagy Herczegh Zoli, aki a PG zenekar alapító tagja volt és sokan mások. A Szép klub, úgy működött kvázi, mint egy egyesület, bár akkor még nem született meg az egyesülési törvény. Szép táborokat szerveztek, melyek különlegességét az adta, hogy a tábori napok felében társadalmilag hasznos tevékenységet végeztek a táborlakók, például utcai padokat festettek, vagy takarítottak, csinosítottak parkokat. A délután a kreatív tevékenységeké volt, melyeket az említett egyetemisták vezettek, majd világmegváltó esti beszélgetések zárták a napokat. A Szép táborok mellett lassan megalakult a

Szép színpad is, melyet Jámbor Józsi vezetett. Ezen önszerveződések elfogadtatásában, megismerésében és belső tevékenységeik szakmai támogatásában merült ki munkám jó része. Sokat tanultam az egyetemistáktól és talán ők is tőlem. Szerencsém volt, mert a főnököm, Pető Andor a Közművelődési Titkárság vezetője inkább támogatott, mintsem akadályozott volna elképzeléseimben. Sajnos már 20 éve elment közülünk. Lassan belefáradtam az éjszakázásba, hiszen például Kósa Ferenc filmrendezőhöz még hajnali kettőkor is akadt kérdése a diákságnak, és mert egyedül voltam, a klubot meg nekem kellett bezárni.

Innen pont olyan helyre kerültem, ahol az eddigieket valahogy összegezni lehetett. Abban az időben jött létre a megyei tanácson az ifjúsági részleg a sportosztályon belül, mint az Állami Ifjúsági és Sporthivatal megyei leképezése. A 87-89-ben ott töltött éveim megint meghatározóak voltak. Azokban a klubokban, melyekben addig dolgoztam, azt a hiányt éltem meg, hogy nem látom majd, mi történt ezekkel az emberekkel évek múltán. Biztosan formálódtak, fejlődtek, de nincs meg az a közeg, amivel többet tudnánk adni, mint az eddigiekben. Teljesen új volt az ÁISH-nak ez a megyei ága, éppen ezért nem nagyon szóltak bele, hogy mit csináljunk. Csontos János¹ volt a főnököm. Lényegében azt csináltunk, amit akartunk. A települési önkormányzatoknál létrejött az ifjúsági referensi rendszer, és bár senki nem mondta, mi rájöttünk, hogy a mi feladatunk egyik része az ő szakmai munkájuk segítése lehet, így jelent meg számunkra a módszertani feladat. Az ÁISH-ból Wootsch Péterrel és Kovács Erzsivel álltunk kapcsolatban, azon gondolkodva, hogyan lehetne támogatni, tartóssá tenni a referensek munkáját. Akkor jelent meg a Péter által említett letéti számla², mi magunk is sokat gondolkozunk ezen, a referenseket is bevontuk ebbe. A társadalmasítás és a szubszidiaritás első lépcsőfoka volt ez a forráselosztó rendszer. Szerintem nagyon jól működött, nagyon szerettem ezt a részét a munkánknak. De persze, ha úgy gondoltuk, hogy a fiataloknak önismeretre, életvezetési tanácsadásra van szükségük, akkor szerveztünk önismereti tábort. Ami egyébként nem hivatali munka.

És volt még egy ága, amiről azt gondolom, hogy meghatározó volt: a nemzetközi kapcsolatok építése. Az ÁISH-nak is volt ilyen küldetése. Hajdú-Bihar megyének az osztrák Voralberg tartománnyal akkor már testvérkapcsolata volt, és az én feladatom volt ennek ifjúsági tartalmat adni. Azt gondolom, az meg azért volt fontos, mert Vincze Béla nem tudta volna megcsinálni a Rocksulit, ha nem viszem el és egy jazzszemináriumban nem látta volna meg, milyen fantasztikus, hogy fiatalok fiatalokat tanítanak. Ott találkoztunk először működő ifjúsági információs és tanácsadó irodával is. Oda vittünk el embereket, tanulmányútra, melynek eredményeképpen a megyénkben is létrejöttek ilyen irodák. Számptalan településközi kapcsolatot tudtunk elindítani.

Nagyon szerettem a referensek munkáját segíteni egy települési ifjúsági koncepciót elkészítésében, kezdve azon, hogyan gondolkodjon egy önkormányzat, hogy a fiatalok otthonosan érezzék magukat a településen, milyen forrásokat kellene az önkormányzatoknak

¹ Csontos János a püspökladányi jóhírű KIK klub vezetője volt a '80-as években. A KIK és a Gyopár klub közös programjain már Katona Mária békéscsabai éveiben dolgoztak együtt.

² Lásd: Tóbiás, L. (2019). Szakmai életutak az ifjúsági munkában: Wootsch Péter – I. rész. Párbeszéd: Szociális Munka folyóirat, 6(2). <https://ojs.lib.unideb.hu/parbeszed/article/view/3245> (Utolsó letöltés: 2020. 10. 18.)

biztosítaniuk? Ezek a gondolatok a megyei hivatalban dolgozva születtek meg, és ott is kísérleteztük ki ezeket.

Ebben a munkámban is elkezdtem érezni, hogy valami hiányzik, hogy valamit még teremtenünk kellene. Már az ifjúságiklubvezető-képzés is leáldozóban volt. Ausztriában láttuk, hogy van ifjúságsegítő-képzés. Hoppá! Nálunk miért nincs? És akkor rájöttem, hogy egy csomó minden nincs nálunk: nincs ifjúsági törvényünk, nincs képzési rendszerünk, nincs módszertanunk. Viszont akkor kezdődött a szociális terület éledése. Hallgató Évákéknak, akik a közművelődési területen dolgoztak, jól működő nyitott ház kísérletük volt³ a Csapókertben⁴, és a Szociális Iroda elkezdett dolgozni a szociális törvény előkészítésén, mindenki tett hozzá valamit az építkezési folyamathoz, mi is saját eszközrendszerünkkel, és ebből a folyamatból jómagam is nagyon sokat tanultam. Abban az időben már gondolkodtak a Szociális Munka Szakmai Etikai Kódexén. Abban is tudtunk segíteni. A nemzetközi ifjúsági cserékből tudtuk, hogy ezek nyugaton régen létező dokumentumok, amiket alapanyagnak felkínáltunk. Akkor kezdett el ezen a területen dolgozni Csoba Judit szociológus⁵ is, akit még az egyetemről ismertem, akkor téli közművelődési gyakorlatokat is kellett vezetnem egyetemi hallgatóknak, amiket Judit koordinált. Későbbi munkahelyeimen terepgyakorlatra fogadtuk Juditék hallgatóit. Farkas Attila is intenzíven részt vett ebben a szakma alapjait lerakó műhelyben. Jó időszak volt, és reménytelen. Sokat tanultam a közigazgatás működéséről, a törvényalkotás folyamatáról. A későbbi munkámban mintaként szolgált a szociális munka szakmaként való elismertetése. Ezek nagyon jó évek voltak, de átszervezés miatt⁶ az ifjúsági osztályt megszüntették, a sportosztály maradt a megyei hivatalban.

Az átszervezést követően a Kölcsey Művelődési Központ igazgatója hívott, abban bízva, hogy az ifjúsági módszertani munkában egy fecske is csinálhat nyarat. Hamar kiderült, hogy nem. Bő három hónap múlva Vincze Béla hívott, hogy az ifjúsági információs és tanácsadó irodába dolgozzam mellette. Abban az irodában, melynek létrejöttéért a megyei tanács ifjúsági és sportosztályán szerepkörömből adódóan is sokat tettem.

Debrecenben az ifjúsági információs és tanácsadó iroda 1988-ban, az ÁISH pályázata első körében alakult meg. Működést 1989 decemberében kezdte meg hivatalosan. '90-ben kerültem oda. A pályázati kiírás legfőbb követelménye az volt, hogy a nyertes pályázó önkormányzatnak 5 évig kellett helyet és szakemberállományt biztosítani a működéshez. Ez nagyon európai gondolat volt, erre hazai példát akkoriban nem láttunk. Ma inkább az a gyakorlat, hogy születik

³ Nyitott ház: „Az újkori magyar settlementet nyitott művelődési otthonnak nevezte el a két kezdeményező, Beke Pál és Varga A. Tamás (1975-től).” – lásd: Cselekvő közösségek – aktív közösségi szerepvállalás projekt wikikijét: <https://cswiki.hu/a-nyitott-haz-kiserlet/> (Utolsó letöltés: 2020. 10. 18.)

⁴ Hallgató Éva-Herczeg Zoltán (1990): A közösségi ház modell Parola 1990/3 <https://kofe.hu/parola/parola-folyoirat/a-kozossegi-haz-modell/> (Utolsó letöltés: 2020. 10. 18.)

⁵ Prof. Dr. Csoba Judit 2020-ban a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Politikatudományi és Szociológiai Intézet, Szociológiai és Szociálpolitikai Tanszéke egyetemi tanára, korábban tanszékvezetője, intézetvezetője, dékánhelyettese

⁶ Az ifjúságügy a kormányzaton belül a miniszterelnökségre került, az ifjúságügy megyei és települési gondozása még esetlegesebbé vált.

valami és nincsenek meg hozzá a garanciák. Él, prosperál egy ideig és aztán mintha nem is lett volna, elmerül a semmibe. A debreceni példa azért is érdekes, mert 5 év után nem volt kérdéses, hogy a város akarja-e tovább működtetni. 20. születésnapját is megélte, szemben más városokkal, ahol jó, ha az első 5 év után még egy újabb öt év fenntartását vállalta az önkormányzat. Három évig voltam a Mezon Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda módszertani munkatársa, Vincze Béla vezetése mellett, aztán én lettem a vezető, mert Bélának nem volt meg az előírt iskolai végzettsége. Béla még évekig ott maradt, később már inkább a Más-mozaik Szociokulturális Egyesületet szervezte. Bélával kiegészítettük egymást, ő volt a Nagy Álmodozó, a kísérletező, én meg a rendszerszervező, a megvalósító. A Mezon 10. születésnapján a munkatársaktól sok ajándék, elismerés mellett egy-egy tokaji aszút kaptunk. Az egyik címkén Vincze Béla a Teremtő, a másik címkén Katona Mária a Megtartó szerepelt. Bár sok vitánk volt, jól kiegészítettük egymást. A Mezont is imádtam, mert közvetlenebb kapcsolatot tett lehetővé a fiatalokkal. A Mezonban kezdetben elsődleges feladatom volt kitalálni, hogyan lehet az információt gyűjteni, tárolni és továbbítani. Tetszettek a tanácsadásaink: életvezetési, jogi, házi feladat segítése. Nagy öröm volt számomra, hogy ezeket csinálhattam, találkozhattam fiatalokkal. Fiatalos volt az intézmény kinézete, örömmel jöttek be az emberek. Hihetetlen nagy volt a látogatottság, amivel én, mint „elemző” ember, nagyon elégedett voltam. Egy idő után hiányzott – az információ- és tanácsadás mellől – a közösség. Ott voltak a fiatalok, és a személyiségünk – főleg Béláé, de bizonyos fokig az enyém is – vonzott bizonyos embereket. Kiderült, hogy trendi oda járni, és úgy érezni, a Mezon az én klubom. Pedig ez nem klub volt. Kialakult, hogy mi mezonisták vagyunk, mert oda járunk. Ők már nem azért jöttek, hogy megtudják, mikor lesz a koncert, vagy meddig tart, hogy otthon meg tudják mondani. Ez egy igazi kis közösség volt. Aminek életben tartása érdekében mindig ki kellett valami feladatot találni, amibe bevonhatjuk őket. Éppen jókor talált meg bennünket a nyári ifjúsági szolgálat működtetésére kiírt központi pályázat. A mezonistákkal közösen találtuk ki a nyári ifjúsági szolgálatot, hogy a Debrecenbe jövő fiatalok kapjanak kérdéseikre – mikor, hol, mi, mennyiért stb. – választ, a mi fiataljainknak meg legyen értelmes elfoglaltsága. Öt pontot találtunk ki, ahol találkozhatnak a mezonisták külföldi és más településekről érkező fiatalokkal, és felkészítettük őket, hogy információt tudjanak adni, tanácsot, ha szükséges. Zseniális dolog volt. Nagyon jó kis pólóink voltak. Egy fiatal lány egyszer azt kérdezte tőlem: Te, Mari, mit kell nekem ahhoz csinálnom, hogy én egy ilyen pólót kaphassak? Bekerült a csapatba. Imádta csinálni, nagyon jó animátor lett belőle. Rengeteget foglalkoztunk azzal, hogy a szolgálatban dolgozva hogyan kell megszólítani, milyen kultúrát, viselkedési módokat kell tanúsítani. Hol van a határa a megértésnek, türelemnek. Egész éjjel nyitva volt a Mezon a nyári szolgálat idején. Fogadtunk olyanokat is, akiknek nem volt, vagy elfogyott a pénze, kenhetett egy szelet májkrémes kenyeret, beszélgethetett a munkatársakkal, az önkéntesekkel, zenét hallgathatott. Hú, milyen különleges emlékek vannak ezekről az időből! Hogy fiatalok milyen életpályát futnak be! Egy éjszaka odatévedt egy francia fiatalember, általunk ismert fiatalok meg a következő nyáron Franciaországban voltak, és ott utcazenéltek. Ezek a kapcsolatok a szolgálat nélkül nem jöhettek volna létre. Amit az alapításkor elvárt az ÁISH, annál mi sokkal szélesebb információs és szolgáltatási spektrumot találtunk ki és kínáltunk.

A Mezonból is mentünk külföldi tanulmányutakra. Volt, hogy Vincze Bélával és a csapat többi tagjával egy punkzenekar foglalt házában⁷ aludtunk Münsterben, mert elakadtunk Luxemburgba menet. Az olasz, a német, az angol, a spanyol, a luxemburgi ifjúsági munkát a 90-es évek közepére már megismerhettem ezeknek az utaknak köszönhetően. Nyitott volt a világ, és mi nagyon érzékenyek voltunk. Bélával szerettünk volna mindig valami újat csinálni, kicsit talán provokatívan is. Csináltunk egy szociális részleget a Mezonnak. Volt egy szociális munkát tanuló munkatársunk is. Próbálkoztunk utcai szociális munkával is, mert úgy gondoltuk, a fiatalok egy részét elérjük, de az utcán élő fiatalokkal meg nem tudunk kapcsolatot teremteni. Nem voltak rosszak ezek a kísérletek, de annyira meghatározóak sem. Annyiban igen, hogy tudok három emberről, akik ma is ezen a területen dolgoznak. Damu Ricsi például, akinek az Opera Egyesület a háttere és mai napig is ott van ezen a területen, rádiót működtet, segélyeket szervez, van közösségi terük. Próbáltuk a szűknek látszó ifjúsági információs kört is kiterjeszteni. Arisztidékkel⁸ is sok mindent kitaláltunk. Próbáltuk az európai hálózatot megteremteni. Mi kaptuk meg először a HAYICO módszertani intézménye elismerő címet '99-ben. Azt gondolom, azért értünk el sokat, mert mindig megtaláltuk a továbbfejlődési lehetőségeket, amiket a fiatalok hordoztak magukban. Nagyon szép tíz évem volt a Mezonban. Nemcsak Debrecenben, de országosan is fogalomná vált a Mezon.

Nem akartam én még elmenni a Mezonból, és nem is akart senki elküldeni, de 2000-től jött az Ifjúsági és Sportminisztérium által kitalált új modell, a regionális ifjúsági szolgáltató iroda, ami felkeltette az érdeklődésemet. Pont azért, ami az egyik munkámban kiteljesedést adott, a másikban meg hiányt, hogy mi történik a fiatallal? Miben tudnánk még segíteni, hogy felelős, aktív felnőtté váljon? Erről az új modellről gondoltam, hogy ez ötvözné mindazt, amit eddig csináltam. Mert ez alapvetően arra épült, hogy az ifjúsági közösségeknek, egyesületeknek, amik akkor már voltak, a szakmai és pénzügyi támogatást nyújtson. Azt mondtam magamnak, ez lehetne a szintézise, az eddigi munkámnak. A klubvezetéstől, az önszerveződés, az önkormányzati ifjúsági munka támogatásán, az ifjúsági információs és tanácsadói munkán át az ifjúsági munka szakmává válásának segítségéig.

Vincze Béla biztatott, hogy pályázzam meg 2000-ben az Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda vezetői állását. Megnyertem. 13 éven át dolgoztam ott. És azt mondhatnám, hogy az, amit mi álmodtunk, vagy amit én álmodtam, az 2010-ig megvalósulhatott. Az utolsó 3 évre a cselekvési tér elvesztése, a felülről jövő feladatok végrehajtása volt jellemző, ami annyira nem volt nagy kihívás számomra.

Úgy érzem mindig sikerült kiváló szakemberekkel együtt dolgoznom. Itt a regionális ifjúsági szolgáltató rendszerben is nagyszerű emberekkel dolgozhattam együtt. Első 3 évben Vincze

⁷ Foglalt ház: németül besetztes Haus, angolul: a squat. A tulajdonos által nem hasznosított, üresen tartott, gyakran valamilyen ingatlanspekuláció tárgyává tett lakóház, ritkábban ipari épület, amit a tulajdonos által fel nem hatalmazott emberek használatba vesznek, többnyire saját lakhatásuk céljára vagy hajléktan emberek számára. Közvetlen szükségletkielégítés mellett politikai tartalma is van: a lakhatási lehetőség kizárólag áruként való értelmezése elleni tiltakozás, de nem kötődik kizárólagosan valamely ideológiai irányzathoz, pl. Angela Merkel is élt foglalt házában.

⁸ Ditzendy Károly Arisztid a 90-es években a Kecskeméti Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda és HAYICO Magyarországi Ifjúsági, Információs és Tanácsadó Irodák Szövetsége vezetője, később az Ifjúsági Minisztérium főosztályvezetője, még később, 2020-ban is HROD Községi Gazdaság- és Társadalomfejlesztési Központ vezetője, szakmai cikkek és kötetek szerzője.

Béla is dolgozott irodánkban ifjúsági közösségfejlesztőként, majd külsősként segítette ifjúsági közösségek alakulását, megerősödését.

Az Ifjúsági és Sportminisztérium, mindenekelőtt Szabó László helyettes államtitkár részéről különösen az első másfél évben sok segítséget kaptunk. Laci igyekezett rangot adni a tisztségünknek, és ahol az csak lehetséges volt az irodák szakmai munkáját más tárcákkal elismertetni. Laci nagyon sokat segített abban, hogy bemutatott, egy darabig még kísérgetett is mindenkit, nem csak engem. Sőt, ha Lacit, mint helyettes államtitkárt meghívták valahová a régióba, mennem kellett vele. Sokat tettek azért, hogy az irodáknak és tevékenységüknek rangja legyen, és ez hiányzik ma. Akkortájt rajta lehettem a protokoll-listákon, kaptam meghívókat eseményekre, de nem jártam megyebálokra és bemutató előadásokra, ezek idegenek voltak tőlem. Kiváló képzéseken vehettünk részt, hogy alkalmassá váljunk a regionális ifjúsági szolgáltató irodák küldetését beteljesíteni. A hálózat, a hét régió munkájának összehangolásán túl a személyes és szakmai kapcsolatok erősödése is hozadéka volt e képzéseknek. Létrejöttünkkor csak a fejlesztési ügynökségek működtek régiós szinten. A mi irodahálózatunk volt a második, és bár hittem, hogy gombamód szaporodnak majd a különböző regionális intézményrendszerek, ez nem következett be.

Nagyszerű és újszerű volt a szubszidiaritás elve szerinti pályázati rendszer, mely célt, eszközt és a szakmai fejlesztői munkánkhoz lehetőséget biztosított. Miniszteri rendelet régióként szolgáltató iroda és ifjúsági tanács felállítását rendelte el, és a kettőt összekapcsolta úgy, hogy az irodák, illetve azok vezetői látták el a tanácsok titkársági feladatait, beleértve ebbe javaslattevési feladatokat is, a tanácsoknak meg elsődleges szerepköre a forráselosztás volt.⁹ Az első évben 56 millió forint pályázati forrásról döntött a Regionális Ifjúsági Tanács az Észak-alföldi Régióban, Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Hajdú-Bihar megye pályázói számára. Nekem és a munkatársaimnak nagy kihívás volt jó pályázati kiírást elkészíteni, illetve ajánlásokat előterjeszteni arra, hogy milyen célok megvalósulását támogassa a tanács. Azt hiszem az egyik legjobb együttműködésben dolgozó iroda-tanács tandem volt a mienk. A tanács elnöke Halász János volt, akit még egyetemi hallgatói korából ismertem, kölcsönösen tiszteltük egymást. János megbízott szakmai javaslatainkban. Kiváló elképzelései voltak a civil ifjúsági közösségek támogatása tekintetében.

Igyekeztünk lendületet adni a szakembereknek, az ifjúsági közösségeknek, elősegíteni, hogy tudjanak egymásról. Éves szinten regionális ifjúsági találkozó megrendezésére is írtunk ki pályázatot, azt is pontosan leírtuk, mit kell tartalmaznia a találkozóknak. 2001-ben volt az első, Matfűn, melyet további három regionális ifjúsági találkozó követett. Ilyen jellegű pályázati kiírás és megvalósult program nem volt más régióban.

Szervezetek működésének és a nyári táboroknak a támogatása mellett a régióknak mindig valami új dologgal állt elő. Így a regionális ifjúsági tanács írt ki pályázatokat kutatásokra is. Az egyik nyertes pályázó a Hajdúsági Hallgatókért és Civilekért Egyesület, a Ha-Ha volt, amely Murányi

⁹ Az ifjúsági és sportminiszter 2/1999. (IX. 24.) ISM rendelete a Gyermek és Ifjúsági Alapprogram és a Regionális Ifjúsági Irodák működéséről. A 2020-ban is hatályos, de sokat változtatott rendelet eredeti szövege a Magyar Közlöny archívumában érhető el: Magyar Közlöny 1999/85. szám 5410. oldal

Istvánnal¹⁰ közösen készítette el az Észak-alföldi régió ifjúsági szervezeteinek küldetéstudatának vizsgálatát is¹¹. Az egyesülettel szoros szakmai együttműködése alakult ki a későbbiekben az irodának. Céljaink nagyon hasonlóak voltak, és ők civil szervezetként pályázatokon tudtak pénzt szerezni, így konferenciákat és képzési programokat valósítottunk meg az iroda és a Ha-Ha közös rendezvényeként. 2010 és 2013 között az év régiós ifjúsági történéseit és eredményeit bemutató rendezvényt a Ha-Ha finanszírozta. Amikor megszűntünk, akkor még Laciékkel csináltunk egy záró rendezvényt, pedig amikor felhívtak Budapestre március 1-jén, akkor azzal küldtek el mindannyiunkat, hogy holnap már be sem kell mennünk. A könyvtárunk nagy részét is ez a szervezet vitte el. 13 év alatt nagyon sok könyvet gyűjtöttünk össze! A Ha-Ha készítette el a tanács pályázati kiírására a Gyémántcsiszolók című kiadványt¹², mely a régió jó példával szolgáló ifjúsági civil szervezeteit mutatta be. Az egyesület vezetője, Hamvas László nagy barátja volt Kátai Gábornak. Tudtunk együtt gondolkodni sokszor hármásban. Gábor lejött Debrecenbe és éjszakákon át beszélgettünk hármásban.

Évente rendeztünk két-három konferenciát is. Elsődleges célunk mindig az volt, hogy teret kapjanak a régió ifjúsági civil szervezetei, hogy egymás értékeit ismerjék meg és tanuljanak egymás jó gyakorlataiból. „Látni és láttatni” ez volt a szakmai szlogenünk. Amíg volt a regionális pályázati rendszer, abból sok információhoz jutottunk, ami abban segített, hogy hol, mely területeken szükséges fejlesztési folyamatokat indítanunk, képzéseket szervezni.

Egy tanulmányút keretében Hollós Jócó vendége lehettem Bécsben, aki a városi önkormányzat ifjúsági főosztályvezetője volt évtizedeken át, irigylésre méltó ötletekkel és feltételek között. Ott hallott ötletből terjesztettünk elő javaslatot az ifjúsági tanács számára az ifjúságbarát önkormányzat díj megalapítására. 2010-ig 5 település nyerte el az „Ifjúságbarát önkormányzat” címet. Ilyen pályázati kiírás más régiókban nem volt, ahogy ifjúsági magazin műsor támogatása sem. Mi arra jöttünk rá, hogy amit a közösségek csinálnak, az rejtve marad. Arról inkább szólnak az újságok, hogy a Riska tehén kettőt ellett. Hogy egy közösség mit miért csinál, az általában nem jelenik meg napilapokban vagy híradókban. Mi, illetve közvetve a regionális ifjúsági tanács ifjúsági magazinműsorra adtunk megbízást a helyi televízióknak, hogy hetente fél órában ifjúsági tartalmakat szolgáltatson. Ez nagyon jó volt, szerintem sokat segített ismertebbé tenni a munkánkat, meg azokat a közösségeket, akiket a mi ajánlásunkra meglátogattak. Később – látva, hogy a hivatalos média csak egyféleképpen tud gondolkodni – azt javasoltuk a tanácsnak, hogy olyan civil szervezeteket hívjon meg pályázatba, melyek vállalják a műsorkészítést, és több megyét elérve, heti rendszerességgel játsszák le a felvett 30 perces műsort. Egy csomó civil szervezetet találtunk, akik képesek voltak erre. Egy civil szervezet a civil létéből fakadóan jobban tudta ezeket a műsorokat megszerkeszteni.

¹⁰ Dr. Murányi István a Debreceni Egyetem Szociológia és Szociálpolitika Tanszék docense, szerteágazó érdeklődésű kutató, ifjúságkutatással is foglalkozik.

¹¹ Murányi István (2006): Észak-alföldi ifjúsági szervezetek küldetéstudata. Hajdúsági Hallgatókért és Civilekért Egyesület, Debrecen

¹² Bánfalvi Győző, Hamvas László, Üveges Tamás (szerkesztők) (2004): Gyémántcsiszolók: az Észak-Alföldi Regionális Ifjúsági Tanács támogatásával megvalósult programok. Hajdúsági Hallgatói Önkormányzatok Kulturális Egyesülete, Debrecen <http://www.unp.hu/sites/default/files/imuk/pdf/gyemantcsiszolok.pdf> (Utolsó letöltés 2020. 10. 18.)

Gyémántcsiszolók2 (2013) – A kötetben hiányosak a könyvészeti adatok http://www.unp.hu/sites/default/files/imuk/pdf/gyemantcsiszolok_2.pdf (Utolsó letöltés 2020. 10. 18.)

Tartalmasabbak voltak. Ez is ment vagy öt évig a munkánk révén, a tanács támogatásával. A mai nap is azt mondanám, hogy kellenének ilyen műsorok.

A tanács forráselosztó tevékenysége az évről évre apadó költségvetési keret ellenére 2010-ig tartott. Az utóbbi évek forráscsökkenését már az irodánk is megérezte, hiszen a szakmai munkára is kevesebb jutott, de az igazi veszteség inkább abban volt mérhető, hogy már nem láttuk annyira a régió civil szervezeteit, nem volt közvetlen visszacsatolás, nem láttuk erősségeiket, gyengeségeiket és lehetőségeiket. Míg volt regionális pályázati rendszer, addig volt pályázati monitorozás is, melyet az iroda látott el. Ezek voltak a visszacsatolások, melyekből képesek voltunk új, hatékony módszereket kikísérletezni és alkalmazni.

A látótér és cselekvési tér beszűkülésére, melyet egyrészt a tanács forráselosztó tevékenységének megszűnése is eredményezett, az önkormányzatokkal való tudatos foglalkozással válaszoltunk. Azt hiszem, ez is csak a mi irodánk vállalása volt. Ehhez kellett, hogy belépjen munkatársnak egy szociológus, akivel beszélgetve jutottunk arra, hogy meg kellene néznünk, milyen szereptudatuk van a polgármestereknek a településükön élő fiatalokkal való foglalkozás terén. Igyekeztünk minél több polgármestert meglátogatni. Beszélgettünk arról, hogy amikor elindítanak egy tízéves tervet, akkor tudniuk kell, hogy a mostani fiatallal tíz év múlva mit akarnak csinálni. Néhány helyen volt aha-élmény, otthagytuk ezt a gondolatot. Szerintem eléggé sikeres időszakunk volt, próbáltunk lámpákat gyújtogatni. Interjúkat is készítettünk, született egy kis könyv.¹³Egy olyan könyvet akartunk összehozni – és sikerült is szerintem –, ami a későbbiekben útmutató lesz az önkormányzatok számára, hogy a fiatalokat, az ifjúsági munkát hogyan tudják támogatni települési szinten. Arról is írtunk, milyen szakembereknek kellene lenniük az önkormányzatoknál, mik azok a jó példák, és hogy a stratégiai tervekben legyenek benne a fiatalok.

Már a Mezonban is fontosnak tartottam a magunkról való kommunikációt. Ott is volt lapunk, Mezon-más címen¹⁴, ami a hírek közzététele mellett ösztönözhetette is akár a fiatalokat, hogy érdemes valamit csinálni, egyesületet is alakíthatnak. A Mobilitásnál is volt lapunk, a Mátrix¹⁵, azt hiszem, az is országosan egyedülálló volt az irodák körében. Szerették is, meg tartalmas is volt. Törekedtünk rá, hogy mindig legyen benne módszertani ajánlás, módszerleírás.

Elkészült Bánszegi Zsuzsa kolléganőm könyve, Az ifjúsági munka fogalomtára¹⁶ is és egy másik könyve a fiatalok társadalmi részvételéről¹⁷. Nagyon sokat vártuk, hogy Wootsch Péter végre megírja az Otthonosan itthon című könyvét¹⁸ az ifjúsági munkáról. Valami akkor szakma, ha van irodalma is, amiből lehet tanulni. Innen jött az ötlet, hogy teremtsük meg az ifjúsági munka könyvtárát. Először DVD formájában jelent meg, majd később az az ötletünk támadt, hogy

¹³ Kollár-Éri István (2009): Fiatalok a hivatal ablakán túl - Fiatalok a hivatal ablaka mögül 2009. In: Kollár-Éri István (szerkesztő) (2009): Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Helyzetelemzés Foglalkoztatási és Szociális Hivatal Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat Észak-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda

¹⁴ Lásd: https://en.mandadb.hu/tetel/47275/MezonMas_ujsg_1994_majus

¹⁵ Az Országos Széchenyi Könyvtárban 2000–2005 között megjelent 6 példány található meg.

¹⁶ Bánszegi Zsuzsa (szerkesztő) (2006): Az ifjúsági munka fogalomtára: az ifjúsági munka területéhez kapcsolódó fogalmak gyűjteménye. Ifjúsági Munkások Szakmai Módszertani Egyesülete. Debrecen

¹⁷ Bánszegi Zsuzsa (2009): Fiatalok társadalmi részvétele FSZH, Budapest

¹⁸ Wootsch Péter (2009): Otthonosan itthon: települési ifjúsági munka - az otthonosság megközelítései. Mobilitás könyvek / Foglalkoztatási és Szociális Hivatal, Mobilitás Országos Ifjúsági Szolgálat, Budapest

legyen egy honlapja, ami folyamatosan frissül, bővül. Nagyon szép tartalmas és hiánypótló volt a www.ifjusagimunkakonyvtara.hu oldalunk. Százvalahány elektronikus könyv volt benne. Nem régen hívott egy akkori kolléganőm, hogy egy mostani képzési anyagban hivatkoznak az irodánk módszertárára. És az a honlap már nem is működik! Megcsináltuk az Ifjúsági Munka Könyvtárát, az Új Nemzedék lenyúlta. Ilyen az élet, de az nagyobb baj, hogy most már nem is lehet elérni sehol sem! Összekapcsoltuk az eszközeinket: a Mátrix beszámolt róla, ha feltettünk egy új darabot a könyvtárba. Ha láttuk, hogy valami megjelent, kértünk hozzájárulást a könyvtárunkba való felhelyezésre. A módszertárunk is jó volt. Szerettük csinálni, és azt éreztük, hogy van értelme. Szabad volt a pálya, és mindig tudtunk reagálni az új dolgokra, új igényekre. 2010 táján azt láttuk, hogy a fiatalok vállalkozóvá válását is kellene segítenünk. Ez egy új irány volt. Az első ilyen konferenciát az első debreceni romkocsmában, a Roncsbárban rendeztük meg a szabad ég alatt. Különös hangulata volt és jó felvezetés, hozzájárulás e probléma kezelésének.

Számtalan kezdeményezésünk közül megemlítenék még egyet, mely elég egyedi volt, és aminek Fogócska volt a neve. Ott vártuk a fiatal Nagyrábén a buszmegállóban – meg még számtalan más településen a régióban – mert tudtuk, melyik busszal jön majd az iskolából. A dolgok lényege mindig az, hogy zökkentsd ki a hétköznapjaiból! Hívd fel magadra a figyelmét, hogy elgondolkozzon! Volt, hogy pingpongozni hívtuk őket, és közben megtudhatták, hogy nyelvet tanulhatnak egy európai országban, részt vehetnének egy csónakfestő projektben. Ezek egy európai ifjúsági programnak a promotálási alkalmi voltak. Sokat tanultunk ezekből is, és ezek hatására régióinkban az európai önkéntes program szépen felfutott.

Amit az ifjúsági tanács és a szolgáltató iroda képviselt az Észak-Alföldön, azt lehet az ifjúsági munka egy irányzatának tekinteni. A hét regionális ifjúsági szolgáltató iroda közül a dél-alföldi volt még, mely igyekezett egyéni utakat keresni a régióban jelentkező ifjúsági problémákra, kihívásokra. Egészséges verseny volt közöttünk. Sokat merítettünk egymás munkájából, tapasztalataiból. Talán ez a magyarázat arra, hogy miért jutott el a hírünk a nyugati országrészekbe is, mindkét iroda kreatív megoldásokkal tudott válaszokat adni az ifjúsági kérdésekre. Mi már akkor úgy tekintettünk a fiatalokra, mint erőforrásra, amikor ez még kormányzati szlogenként nem jelent meg. És ez benne volt a mindennapjainkban, amiért és amiket csináltunk, és ahogyan, amiket szerettünk volna eredményként elérni, abban mindenben. Azt akartuk, a képzések is afelé menjenek, hogy a fiatalok megtanulják megfogalmazni a szükségleteiket, képviselni az érdekeiket. És ezekben eléggé következetesek voltunk. Talán erre utalt Wootsch Péter, hogy mi Vajda Árpíékkal¹⁹ igyekeztünk mindig magasabbra tenni a mércét. „Jót, s jól.” – Vincze Béla hozta ezt elő egyszer egy letisztult pillanatban velem kapcsolatban: Mari mindenben a „Jót, s jól!”-t tartja szem előtt. És rájöttem, hogy igaza van, mert mindig ez vezetett. Igyekeztünk a közösségeket támogatni. Amire én büszke lehetek ebből a 13 évből, az az, hogy viszonylag jól találtuk meg a továbblépési lehetőségeket.

Hogy a képzési rendszer beindult, az szerintem nagyszerű eredmény. (Zárójelesen jegyzem meg, hogy Nagy Ádám bizonyos tekintetben többet tudott letenni az asztalra a szakmává válást segítő iskolarendszerű ifjúsági képzési rendszer megteremtése érdekében, mint a Mobilitás, bár a

¹⁹ A Mobilitás Dél-alföldi Regionális Ifjúsági Szolgáltató Iroda vezetője és munkatársai.

képzési anyagok jelentős részét a Mobilitásban dolgozó kollégák készítették, de ennek így ma már nincs is jelentősége, hiszen az ifjúságsegítő-képzés végül is elindult 2010 körül, és a képzés tananyagává vált az Ádám által gondozott gyűjtemény²⁰. De más volt az alap, amivel nem tudtam egyetérteni, sokakkal együtt. Különböző helyekről indultunk. Az ifjúsági munkáról azt gondoltam, amit Wootsch Péter, aki egy kicsit a tanítómesterem is volt, meg Kovács Erzszi, hogy a felelős felnőtte válás és a részvétel segítése az ifjúsági munka lényege, a hozzávezető utakban, módszerekben, formákban azonban nagyon különböztünk Ádámtól.)

A regionális ifjúsági szolgáltató irodában töltött időszakot én úgy éltem meg, hogy be kéne pótolni, amit elmulasztottunk. El kellene ismertetnünk az ifjúsági munkát, mint szakmát, kellene jogszabályi háttér és képzési rendszer. Mindenféle jogszabály-előkészítő munkában aktívan részt vettünk. Vitáztunk. Nem sok eredménye lett. Bár Kátai mindig azt mondta, a norvégoknál hárommondatos az ifjúsági törvény. Valahogy így: az a kötelessége minden kormánzatnak és önkormányzatnak, hogy a fiatalok felelős felnőtte válását segítse elő. És ebben rengeteg minden van, ami egy másik kultúrában természetes: hogyan kell adni nekik esélyt, hogyan kell a véleményüket kikérni. Nekünk meg nincs ehhez kultúránk. De azért mi is készítettünk valamit .. a „...Hogy általunk legyen jobb!” Nemzeti Ifjúsági Stratégia 2009–2024²¹ elkészítésében is sok munkánk volt..., meg még sokaknak...

Mindig az volt a legnehezebb, amikor megkérdezték, hogy neked mi a foglalkozásod, mit csinálsz, egyrészt azt gondolták, drogos fiatalokkal foglalkozom. Olyan nehéz volt azt elfogadtatni, hogy nem, az pont nem, az egy másik szakmaterület. Nekem mindig az volt a legfontosabb, hogy a szakmaterületek kompetenciái ne mosódjanak széjjel, de a kapcsolat legyen meg. Az információs iroda arra tanított, segítenünk kell, hogy a fiatal A-ból B-be eljusson, de B-nek is léteznie kell. Ha nem létezik, azt kell segíteni, hogy az létrejöjjön. Vincze Bélával annyi gyártelepet néztünk ki a '90-es években a városban, hogy abból mit lehetne csinálni! Volt egy malomépület, ma már szálloda van benne. Luxemburgban láttuk: ifjúsági szálláshelyet, képzőhelyet kell csinálni, amit fiatalok működtetnek, saját kultúrájuk szerint alakítva a rendjét.

Mi építeni, teremteni szerettünk volna még, de 2013. március 1-vel egy tollvonással megszűntették a Mobilitás regionális ifjúsági szolgáltató irodai hálózatát. Budapesten közölték velünk, hogy megszűnünk, hazajövök, és a postaládában a levél, hogy Navracsics Tibor miniszter úr március 15. alkalmából miniszteri dicséretet szeretne nekem átadni, és nyilatkozzak, hogy elmennék-e az ünnepségre. Azt gondoltam, ez a sors iróniája, de azt mondtam, csak elmegyek. És amikor átvettem a kitüntetést, úgy gondoltam, nekem csak el kellene mondani a miniszter úrnak, hogy: Miniszter Úr, Ön most engem kitüntetett, de nekem most nincs már munkahelyem. – Hogyhogy? – Mondom: megszűntették a munkahelyemet. – És akkor állt, és mondta: Na, én ezt nem értem. És szólt valakinek: Ez a hölgy azt állítja, hogy neki nincs munkahelye és hogy a Mobilitás megszűnt. Akkor került ki a nyomdából a regionális ifjúsági tanács támogatása révén az említett Gyémántcsiszolók kötetet, gondoltam, egyet csak

²⁰ Földi László, Nagy Ádám dr. (szerkesztők) (2010): Ifjúságügy ifjúsági szakma, ifjúsági munka Módszertani kézikönyv. Mobilitás–Ifjúság szakmai Társaság Alapítvány–Új Mandátum Kiadó, Budapest

²¹ 88/2009. (X. 29.) OGY határozat a Nemzeti Ifjúsági Stratégiáról

adok Navracsics miniszter úrnak, hogy ezek voltak az erősségek a mi munkánk során, ezek a közösségek jöttek létre, erősödtek meg, és egy tollvonással most meg megszűntünk. Olyan kellemetlen volt, szerintem neki is. Én meg úgy gondoltam, hogy nekem ezt el kellett mondanom, mert rettenetesen sok sérelem volt bennem akkor.

Két hónapig munkanélküli voltam. Halász János segítségével kaptam állást a Nemzeti Művelődési Intézetben, módszertani referensként. János szerint én is mindent megtettem, sokszor az állásomat is veszélyeztetve, hogy a Szép klub az egyetemen belül működhessen annak idején. Ezért segített.

A módszertani munkámban a jó gyakorlatokkal foglalkoztam, azt láttam, nincs leírva mitől jó egy gyakorlat. Azt hiszem, sikerült egy jó meghatározást alkotnom, bár még nem terjedt el. Az is foglalkoztatott, hogyan lehet azt az intézeti működésébe integrálni. Másik feladatköröm a megyei módszertani munkám mellett az önkormányzatok szemléletformálása volt, tapasztalati tanulási módszerek által. Látóút néven polgármestereket vittünk el jó gyakorlatot folytató településekre. Látóutak szervezésében és megvalósításában 4 évig Jantyik Zsolttal dolgoztam együtt, aki az intézeti tanácsadói szerepköre révén lett a harmadik főnököm. Tapasztalati tanulási programjainkkal hozzájárultunk, hogy az intézet láthatóbbá vált, és hogy számtalan település elindult azokba az irányokba, melyeket, mint kulturális gazdaságfejlesztési jó gyakorlat, bemutattunk a látóútjaink során.

'18 novemberében nyugdíjba mentem módszertani referensként, azóta egy pályázati program szakmai vezetője vagyok az intézetben.

Ma már valahogy nincs civil aktivitásom. Korábban fontos volt a Barakonyi Patak völgy Egyesület, amit Tornabarakony, egy kihalófélben levő ruszin település megmaradása segítéséért alapítottunk. Elmaradtam belőle, mert nem láttam, hogy a célt érhetnénk, ahogyan és amerre haladtunk. Korábban is dolgoztam eléggé sok egyesületben, de amikor úgy éreztem, hogy nem fejlődik, vagy megváltozott a szellemisége, amiért az elköteleződést vállaltam, kiléptem, elhagytam azokat.”

Debrecen, 2020. július-augusztus